

اهداف اجتماعی تعاونیها

از انتشارات اتحادیه سراسری تعاونیهای مصرف کارکنان دولت

قسمت ۲

تعاونیها مناسبترین سازمانهای غیر دولتی هستند

مؤسسات تعاونی سازمانهایی هستند که در رده انواع سازمانهای داوطلبانه یا غیر دولتی قرار می‌گیرند. تعاونیها سازمانهایی مردمی هستند که توسط خود اعضا و با اختیار کامل آنها تشکیل و با روشی صحیح و دموکراتیک، منطبق با اصول بین‌المللی تعاون اداره می‌شوند.

یک شرکت تعاونی، اساساً برای خدمت به اعضای خود تشکیل می‌گردد و تشخیص نیازها و تأمین آن بر عهده اعضای آن است. تعاونیها تشکلهای دموکراتیک کوچکی هستند که طبق خواسته اعضای خود فعالیت می‌کنند و دارای اساسنامه و برنامه‌های اجرایی مخصوص خود بوده و مؤسساتی تحت نفوذ و تابع دولت به شمار نمی‌روند. با وجود این، باید در چارچوب قانونی مورد تأیید دولت فعالیت کنند.

هر تعاونی، برای این که از نظر حقوقی رسمیت یابد، باید به ثبت برسد. مؤسسات تعاونی دارای هویتی اجتماعی و اقتصادی هستند و صرفاً بنگاههای خیریه یا باشگاههای اجتماعی، که اعضا به منظور فعالیتهای اجتماعی یا تفریحی در آن شرکت می‌کنند محسوب نمی‌شوند.

تعاونیها، مؤسساتی دموکراتیک هستند و برای خدمت به اعضای خود و رفع نیازهای اجتماعی و اقتصادی آنان با رضایت و توافق متقابل و به دور از هر

گونه محدودیت در زمینه‌های سیاسی، مذهبی، فرقه‌ای و اعتقادی و غیره به وجود آمده‌اند. شرکت تعاونی، نهاد و تشکیلاتی برای ترویج و تأیید برخی از ارزشهای اساسی است، و علاوه بر آن، سازمانی است که برای تأمین نیازهای مردم جامعه با شرایطی معین و مشخص، بدون بهره‌کشی و استثمار دیگران و به عنوان سازمانی ارزشی و متعهد و به منظور ایجاد نظم اجتماعی، با ویژگیهایی نظیر: انصاف، مساوات و گسترش عدالت، تشکیل می‌شود. از این رو موفقیت آن، با میزان کارایی و بازدهی و بهره‌ای که به اعضای خود می‌رساند و توفیق آن در رفع و یا کاهش بهره‌کشی از جامعه، ارزیابی می‌شود.

قدرت یک تعاونی و توانایی آن در موفقیت، به اعضای آن، وحدت و اتفاق نظر فیما بین آنان، شناخت آنها از نقش مردم در فعالیتهای گروهی، اطمینان به رهبران خود و همچنین توانایی و آمادگی آنها به از خودگذشتگی و فداکاری بستگی دارد.

تعاونیها در برخی موارد از اهداف واقعی خود دور شده‌اند. در چنین مواردی، هدف «سودجویی» بر آنها حاکم شده است. علاوه بر این بعضی از تعاونیها در ساختمانها و تسهیلات عظیم و فوق‌مدرنی سرمایه‌گذاری نموده‌اند که عمده‌تأ بدون ثمر باقی مانده و منافع اندکی از این سرمایه‌گذاری، به صورت خدمات به اعضا تعلق می‌گیرد. چنین مواردی بسیار

استثنایی و محدود است، با وجود این، ضرورت تام دارد که تعاونیها، با نگرشی تازه و جدید به کسب و کاری که انجام می‌دهند بنگرند. علاوه بر این لازم است برخوردی اجتماعی آنها بسط و گسترش یابد و به منظور کسب درآمد و منافع اقتصادی بیشتر، فعالیتهای اقتصادی متنوعی داشته باشند. از جانب دولت‌ها نیز نیاز به بررسی مجدد نقشی که تعاونیها در توسعه ایفا می‌نمایند وجود دارد. نقش دولت عمده‌تأ توسعه‌زا می‌باشد. «حکمرانی» بر تعاونیها و ملزم نمودن آنها به این که نهادهایی دولتی باشند و نیز انحلال هیأت‌های منتخب کاملاً دموکراتیک تعاونیها، باید کاهش یافته و متوقف گردد.

تعاونیها، تمام عوامل سیاسی، که یک دولت را به وجود آورده و مشروعیت می‌بخشد، نظیر سرزمین، دولت، جمعیت و استقلال و خودمختاری، در اختیار دارند. دولت در رده بالاتر از سازمان تعاونی قرار می‌گیرد به نحوی که استقلال در دولت کاملاً مشخص و نمایان است، با این حال، تعاونیها ملزم به فعالیت در چارچوب اقتدار و حاکمیت دولت هستند. بنابراین، تعاونیها دارای عوامل و عناصر ذیل می‌باشند:

منطقه و قلمرو فعالیت که حوزه فعالیت یک تعاونی نامیده می‌شود (دهکده، شهر، استان یا تمام کشور)، دولت (کنترل دموکراتیک توسط اعضا بر کلیه امور تعاونی یعنی مجمع عمومی، کمیته مدیریت و کمیته‌های تابعه و غیره)، جمعیت (یعنی

جامعه مدنی، فرضیه جدیدی نیست و سابقه آن به قدمت عمر بشر است. جامعه مدنی از شما، او، آنها و من تشکیل می‌شود. بشر، اختیار اداره امور خود را به نمایندگان منتخب جامعه سپرد و «نظارتی» خوب، بر اساس اصول اخلاقی و اجتماعی و به صورتی منصفانه و محترمانه و با توان پاسخگویی به نیازها را انتظار داشت. با گذشت زمان، از آنجا که نمایندگان نقش حکمرانان، را بر عهده گرفتند، این نظارت، به «حکمرانی» تبدیل گردید. اکنون زمان آن فرارسیده است که فرضیه قدیمی «جامعه مدنی» تقویت گردیده و دولت‌مردان امروزی اصول اخلاقی، اجتماعی و عدالتخواهی و رفتار احترام آمیز را رعایت نموده و نیازهای مردم را برآورده سازند.

مردود دانستن مصوبات مجامع عمومی، برکنار ساختن کل کمیته مدیریت منتخب و انتصاب خود به عنوان نماینده عموم اعضای تعاونی، تحمیل مقامات دولتی بر تعاونی‌ها به صورت مستقیم یا از طریق ایجاد هیأت منصفه، حسابرسی صورتهای مالی تعاونیها توسط حسابرسان دولتی، یا حتی تحمیل انتظارات و نظریات خود، رد می‌کند. بنابراین اعضای تعاونیها از دو طرف ضربه می‌خورند: از یک طرف، از سوی رهبران خود که به آنها بی حرمتی کرده‌اند و از طرف دیگر از جانب ادارات دولتی ناظر بر امور تعاونیها که ناآگاهانه و تحت پوشش قانون مربوط به تعاون، از قدرت خود استفاده می‌کنند.

مؤسسات تعاونی، سازمانهایی متشکل از مردم محسوب می‌شوند و بهترین و مناسبترین سازمانهای داوطلبانه (گروههای خودیاری) هستند که به نحو کاملاً مطلوبی پاسخگویی نیازهای اقتصادی و اجتماعی اعضا می‌باشند، تعاونیها برای اداره دموکراتیک مؤسسات و تأکید بر اصل وحدت و همبستگی و کمک متقابل، از آموزش استفاده می‌کنند.

نقش اجتماعی و اقتصادی تعاونیها

نگاهی به گستره جهانی تعاونیها، طیف وسیعی از عملکرد و فعالیت بخش تعاون را آشکار می‌سازد. تعاونیها در بخشهای

تعاونی و اعضای آن حکمرانی نموده و تسلط پیدا نمایند.

هنوز بحث دیگری در خصوص نحوه نظارت بر تعاونیها باقی است که مربوط به دولت می‌باشد. دولت قوانین را وضع نموده و آنها را از طریق عوامل اجرایی خود که در این مورد معمولاً مرجع ثبت تعاونیها است، به مرحله اجرا می‌گذارد. مرجع ثبت، بخشی از جریان تأسیس و راه اندازی یک تعاونی است که اغلب، خواسته‌ها و تصمیمات اعضا را به صورتهای مختلف نظیر: اجتناب از ثبت اصلاحیه اساسنامه‌ها،

اعضاء که تعاونی را با پرداخت حق ورودی و خرید سهام تشکیل داده‌اند) و استقلال و خود مختاری (در مورد تعاونیها مجمع عمومی اعضا می‌باشد که طبق قانون به عنوان عالی‌ترین مرجع اتخاذ تصمیم در مورد وضع آیین‌نامه‌ها و تصویب مقررات و سیاستهای شناخته می‌شود که برای عموم اعضا لازم الاجرا است.) اساسنامه‌ای که تعاونی در چارچوب آن فعالیت می‌کند نیز توسط دولت مستقل و خودمختار تدوین و تصویب می‌گردد. از این رو، حدود هر دو (دولت و تعاونیها) به طور طبیعی تعیین شده است. لحظه برخورد زمانی فرا می‌رسد که این حدود با یکدیگر برخورد می‌کند. بدین ترتیب، موضوع حقوق و مسئولیتها در صدر قرار می‌گیرد: دولت در برابر جامعه متعهد است و تعاونی نسبت به اعضا خود در برابر دولت متعهد می‌باشد.

این بحث به سادگی می‌تواند با موضوع جامعه مدنی، جایی که اعضا در آن با انتخاب نمایندگان خود برای انجام امور تعاونی و حصول اطمینان از این که مدیریت تعاونی پاسخگویی نیازهای اعضا باشد مرتبط گردد. اوضاع زمانی خراب می‌شود که نمایندگان منتخب، تحت سلطه و نفوذ منافع شخصی، دولت، سیاستمداران و غیره قرار می‌گیرند. سپس، به جای خدمت به اعضا، سعی می‌کنند بر

یک تعاونی، نشان دهنده این واقعیت است که مردم در صدد راه اندازی و برپایی سازمانی هستند که بتواند منافع آنان را در مقام عضو و در شأن و موقعیتی معین، نظیر: کشاورز، مصرف کننده، کارگر، وام دهنده و یا وام گیرنده، و امثال آن، تأمین نماید. این واقعیت، به روشنی تعاونی‌ها را از دیگر انواع سازمانهای اقتصادی که اهداف آنها صرفاً تأمین نمودن منافع صاحبان آنها به عنوان سرمایه گذار می‌باشد، متمایز می‌سازد.

آموزش و اطلاع رسانی اعضای از طریق رسانه‌های گروهی در ژاپن به وسیله تعاونیهای کشاورزی.

اجرای طرحهای کلان (MPCSS) در سریلانکا در زمینه گسترش تسهیلاتی نظیر خانه‌های ایام تعطیلات و بیمارستان برای اعضای و عموم مردم به طور کلی.

بازیافت زباله و تولید و ساخت کالاهای مورد مصرف روزانه به گونه‌ای سازگار با محیط زیست در تعاونیهای مصرف ژاپن. و نظایر آن.

تعاونیهای کشاورزی در ژاپن، مؤسساتی با مدیریت پیشرفته و فنی هستند که نه تنها به تولید و بازاریابی اقلام مورد نیاز کشاورزی می‌پردازند، بلکه از اعضای و منافع آنان نیز مراقبت می‌نمایند. علیرغم بهره‌برداری از بهترین ابزارهای مدیریتی و حجم حیرت‌انگیز کار که توسط آنها انجام شده است، اخیراً این تعاونیها متوجه شده‌اند که حفظ منافع کشاورزان و جذب اعضای جدید و نگهداری معروفترین مؤسسه کشاورزی با مشکل مواجه خواهد بود.

جهش خارق‌العاده اقتصادی ژاپن بعد از جنگ جهانی دوم به کار سخت و سیستماتیک این تعاونیهای کشاورزی در متشکل نمودن و یکپارچه ساختن مردم، استفاده مناسب از منابع زمینی و تولید مواد غذایی لازم، نسبت داده می‌شود. این مؤسسات در حال حاضر در کانون توجه قرار دارند. کشاورزان، نزدیک به دوران پیری و تعداد آنها به سرعت رو به کاهش است. پیدا کردن کشاورزان جدید مشکل است، زیرا پسران و دختران جوان تمایل دارند برای کار بهتر و تمیزتر به شهرهای بزرگتر نقل مکان کنند.

از سوی دیگر اتصادیه‌های زنان -

خدماتی که برای اعضای خود در زمینه‌های کاهش فقر، وحدت اجتماعی و اشتغال زایی انجام داده‌اند، پدید آورده‌اند. برخی از این نمونه‌ها عبارتند از:

اثرات اجتماعی تعاونیها در هندوستان و چند کشور آسیایی.

تعاونیهای کشاورزی و مصرف در ژاپن (در زمینه تشویق زنان به مشارکت در فعالیتهای تعاونی از طریق «گروههای هان» و اتحادیه‌های کشاورزی زنان، برنامه‌های بهداشتی، تعاونیهای پزشکی و درمانی، برنامه‌های اوقات فراغت و تفریحی و غیره)

اتحادیه‌های زنان در هندوستان، سریلانکا، اندونزی.

بیمارستانهای تعاونی در هندوستان و سریلانکا، مؤسسه‌های بهداشتی و رفاهی تعاونیهای کشاورزی در ژاپن.

ساخت خانه‌های ارزان قیمت برای کارگران در اندونزی.

طرحهای مراقبت از حیوانات اهلی و تعاونیهای لبنی در هندوستان، اندونزی و کره جنوبی.

بسیمه حوادث برای ماهیگیران در هندوستان و ژاپن.

برنامه‌های مراقبت‌های بهداشتی برای زنان و کودکان توسط فدراسیون کار در هندوستان.

متعددی نظیر امور کشاورزی، مصرف، آبیاری، فرآوری مواد غذایی، صنایع دستی، منسوجات، فلزکاری، امور ساختمانی، برق رسانی، چرم کاری، چاپ، بهداشت، مؤسسات آموزشی، بانکها، آب رسانی، تفریحی و امور مربوط به اوقات فراغت، هنری و حرفه‌ای و... حضور دارند. تعاونیها علاوه بر تدارک فرصتهای اشتغال و ایجاد درآمد، قادر به ارائه خدمات گوناگون اجتماعی به اعضای خود می‌باشند.

برخی از اثرات اجتماعی تعاونیها به شرح زیر است:

- اشتغال زایی
- آموزش رسمی و غیر رسمی
- آموزش حرفه‌ای
- مراقبت‌های بهداشتی و خدمات درمانی
- فعالیتهای مربوط به حفاظت محیط زیست
- تهیه آب آشامیدنی
- احداث خانه
- هنرهای زیبا و ورزش
- کمک‌های حقوقی و خدمات مشاوره‌ای
- آموزش مصرف کنندگان
- برنامه‌های رفاه روستایی
- ارتباطات روستایی و غیره
- مؤسسات تعاونی در منطقه آسیا - اقیانوسیه (تحت پوشش دفتر منطقه‌ای اتحادیه بین المللی تعاون مستقر در دهلی نو - هندوستان) چند نمونه خوب از

گروههای غیر رسمی در بخش تعاونی کشاورزی - در ژاپن، به شدت دست اندرکار حفظ علاقه مردم به کشاورزی می باشند. فعالیتهای مربوط به زندگی بهتر و راهنمایی کشاورزان در تعاونی های کشاورزی از برنامه های مهم و کلیدی به شمار می آید و به علت نقش سازنده و مثبت زنان کشور، از موفقیت بسیاری برخوردار بوده اند. این زنان که غالباً همسران و دختران کشاورزان عضو می باشند، تلاش می کنند تا احساس قدردانی از حرفه کشاورزی و زندگی سنتی را در میان جوانان به وجود آورند. فعالیت اصلی آنها مراقبت از سالمندان، آموزش تهیه غذاهای سنتی، آشپزی، تعلیم خیاطی و روش زندگی و گذراندن اوقات فراغت و هنرهای زیبا، و البته، در ارتباط با امور کشاورزی می باشد.

- ادامه دارد

■ پی نوشت ها:

- 1: Rada Krishnaji Vikhe saheb Patil
- 2: M.M.Pulate
- 3: I.K.Kadu
- 4: Padmashri
- 5: Vithalrao Vikhe Patil
- 6: Pravaranagar
- 7: Shankar Rao N.joshi
- 8: Gurcharan Singh
- 9: Pravanar
- 10: Loni maharashtra
- 11: Shaligram Thakaji Hodgar
- 12: P.V.Dhaigude
- 13: Sangamner Bhag
- 14: Amrunagar Sangmner Maharashtra
- 15: D.R.OZA
- 16: Puni
- 17: B.D.Pandy
- 18: G.k.Sharma
- 19: Bishan Singh

بقیه از صفحه ۲۵

تولید و اقتصاد بازار انتخاب کند اتحادیه سفارشات را دریافت کرده و به کمک تعاونیهای عضو آن را تأمین می نماید. چنین تشکلی نیز می تواند اطلاعات لازم را در مورد سلیقه مصرف کنندگان خارجی و استانداردهای کشورهای دیگر، قوانین و مقررات بازرگانی آنها و مسائل مشابه را با ایجاد دفاتر بازرگانی در خارج از کشور و مطالعات و بررسیهای بازار بدست آورده و در اختیار اعضاء قرار دهد. حمایت نمایندگی ها و سفارتخانه های ما در خارج از کشور و استفاده از نفوذ بخش دولتی به موفقیت اتحادیه ها در امر بازاریابی و صادرات کمک زیادی خواهد کرد.

خلاصه و نتیجه گیری:

هم اکنون در کشور تعاونیها مظهر مشارکت و همکاری مردم در حل مشکلات و معضلات مشترک می باشند و جایگاهی برای تحقق عدالت اجتماعی و حرکت به سمت جامعه مدنی. تشکیل تعاونیهای تولید در روستا و مناطق کشاورزی، تعاونیهای تأمین نیاز مصرف کنندگان و تولیدکنندگان برای رفع نیاز کشاورزان و تولیدکنندگان میوه و تره بار، تعاونیهای خدماتی برای ارائه خدمت به تولیدکنندگان میوه و تره بار، تعاونیهای بازاریابی برای ارائه اطلاعات به تولیدکنندگان و کمک به فروش و صادرات میوه و تره بار و بالاخره تعاونیهای پردازش محصولات کشاورزی و ایجاد ارزش افزوده به ویژه میوه و تره بار مکمل تعاونیهای پیشنهادی فوق است.

ارتباط تعاونیهای فوق با شبکه تعاونیهای کشور نیز مفید خواهد بود.

تعاونیهای مصرف کشور ما با داشتن ۶۳۱۱۷۲ عضو و ۱۲۸۰۰ شرکت تعاونی در مناطق مختلف مکانهای مطمئن برای عرضه میوه و تره بار هستند. ۹۰۹ شرکت تعاونی حمل و نقل با ۲۰۲۷۲۵ عضو می تواند در خدمت توزیع میوه و تره بار کشور باشد. پیش بینی مکانی برای عرضه میوه و تره بار با شرایط استاندارد در مجتمع های مسکونی بالغ بر ۸۰۰۰ شرکت تعاونی مسکن و بسیاری موارد دیگر می تواند بخش دیگری از کمکهای بخش تعاونی به توزیع میوه و تره بار کشور باشد.

■ فهرست منابع:

- ۱- سازمان مرکزی تعاون کشور، نهضت تعاونی در کشورهای در حال رشد نشریه شماره ۱۰۷ بهار ۱۳۷۰.
- ۲- سازمان مرکزی تعاونی کشور، نقش تعاونیهای کشاورزی در بازرسانی محصولات جلد اول، نشریه شماره ۱۳۵۲، ۹۸.
- ۳- سازمان مرکزی تعاون کشور، نقش تعاونیهای کشاورزی در بازرسانی محصولات جلد دوم، نشریه شماره ۱۰۰ اسفند ۱۳۵۲.
- ۴- دکتر منوچهر ناهید، نقش شرکتهای تعاونی در پیشرفت و توسعه کشاورزی، انتشارات مؤسسه آموزش و تحقیقات کشاورزی، ۱۳۴۶.
- ۵- دکتر عبدالحمید ابراهیمی، چگونگی بازاریابی شرکتهای تعاونی روستایی در صنعت مواد غذایی در بازار ایران، جزوه منتشر نشده، سال ۱۳۷۷.
- ۶- سازمان مرکزی تعاون کشور، مشکلات بازرسانی و راه حل آنها، نشریه شماره ۱۱۷، آذر ماه ۱۳۵۸.
- ۷- رتوف رابطی، نقش تعاونیها در صادرات غیرنفتی، متن سخنرانی در همایش تعاون و توسعه در هفته تعاون تابستان ۱۳۷۷.
- ۸- رتوف رابطی، رفتار اعضاء در تعاونیهای مصرف ژاپن، انتشارات اتحادیه سراسری اتحادیه تعاونیهای کارکنان دولت تابستان ۱۳۷۷.
- ۹- وزارت تعاون. آمار کلان تعاونیهای کشور، آذر ماه ۱۳۷۷.
- ۱۰- وزارت تعاون، گزارش «ترویج فرهنگ عمومی تعاون در کشور» ارائه شده به شورای فرهنگ عمومی پاییز ۱۳۷۷.